

2025

Аналітична записка: сприяння переходу від облаштування біженців до вищої освіти

Що варто і чого не варто робити

Сильвія Мело-Пфайфер, Ліза Марі Брінкманн та Антіппі

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Цей проєкт фінансується за підтримки **програми Erasmus+**
Європейського Союзу

Інформаційний бюлетень

Номер проекту:	2022-1-FR01-KA220-HED-000087334
Абревіатура проекту:	AGILE
Назва проекту:	Стійкість вищої освіти в умовах кризи біженців: зміцнення соціальної інтеграції шляхом розбудови потенціалу, громадянської активності та визнання навичок.
Назва документа:	Аналітична записка: сприяння переходу від облаштування біженців до вищої освіти: Що варто і чого не варто робити
Робочий пакет:	WP5
Дата подання:	15/03/2025
Графічний дизайнер	Йоанна Цакарелу, Web2Learn
Автор(к)и:	Сильвія Мело-Пфайфер, Ліза Марі Брінкманн та Антіппі Потолія
Рецензент(к)и:	Консорціум AGILE v1.4
Версія Статус Статус	
Затверджено:	Всі партнери
Анотація:	Ця аналітична записка має на меті підвищити обізнаність громадськості та інституцій щодо різноманітності стратегій, спрямованих на сприяння вступу студентів-біженців до ЗВО та їх постійному навчанню, а також сприяти співпраці між формальними та неформальними ініціативами на місцях, між студентами-біженцями та закладами вищої освіти.
Список ключових слів:	Механізми підтримки, визнання навичок, розбудова спроможності, громадянська активність, інституційні виклики, інституційна сталість.
Авторське право	Creative Commons License 4.0 International
Рівень поширення	Громадськість
Будь ласка, процитуйте як	Мело-Пфайфер, С., Брінкманн, Л. М. та Потолія, А. (2025). <i>Аналітична записка: сприяння переходу від облаштування біженців до вищої освіти: Що варто і чого не варто робити</i> . Консорціум AGILE. URL: https://agileproject-erasmus.eu/ (розділ "Результати"). DOI: 10.25592/uhhfdm.17568

Консорціум

Університет Париж 8 (UP8)

Франція

Університет Бордо Монтень (UBM)

Франція

Web2Learn (W2L)

Греція

University of Ljubljana

Університет Любляни (UL)

Словенія

Національний університет "Львівська політехніка" (НУЛП)

Україна

Гамбурзький університет

Німеччина

Каунаський технологічний

Литва

Фундація польських ректорів (PRF)

Польща

Історія рецензування

Версія	Дата	Переглянуто	Причина
V0.2	17квітня 2025	Антіппі Потолія, Ліза Марі Брінкманн, Леа Менье	Внутрішній огляд
V0.3	30 квітня 2025 року	Затвердження консорціумом	Внутрішній огляд
V0.4	15 травня 2025 року	Сільвія Мело-Пфайфер	Зміни контенту та верстки
V0.5	19 травня 2025 року	Ліза Марі Брінкманн	Публічний реліз із зазначенням DOI

Заява про оригінальність:

Цей документ містить оригінальну неопубліковану роботу, за винятком випадків, коли чітко зазначено інше. Посилання на раніше опубліковані матеріали та роботи інших авторів зроблено шляхом відповідного посилання, цитування або і того, і іншого.

Відмова від відповідальності:

Цей проєкт був профінансований за підтримки Європейської Комісії. Цей документ відображає лише погляди автора, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ньому.

Зміст

Список скорочень.....	6
Список таблиць.....	6
Короткий зміст.....	7
1. Вступ	9
2. Огляд досліджень	12
3. Основні висновки AGILE	15
Інституційні перспективи	16
Голоси студентів-емігрантів.....	16
4. Рекомендації	19
5. Список використаних джерел	26
Автори.....	29

Список скорочень

У наступній таблиці наведені аббревіатури, використані в цьому документі, в алфавітному порядку.

Скорочення	Опис
ЄС	Європейський Союз
ВО	Вища освіта
ЗВО	Заклад вищої освіти
РП	Робочий пакет

Список таблиць

Таблиця 1.....	9
Таблиця 2.....	31

Короткий зміст

Ця аналітична записка має на меті підвищити соціальну та інституційну обізнаність про різноманітність стратегій, спрямованих на сприяння вступу та постійному навчанню студентів-біженців у акладах вищої освіти, а також сприяти співпраці між формальними та неформальними ініціативами на місцях, а також між студентами-біженцями та закладами вищої освіти. Ми підсумовуємо основні результати проєкту AGILE, інформуючи читачів про поточні ініціативи з прийому студентів-емігрантів (як синонім студентів-біженців) у закладах вищої освіти Європи, розглядаючи основні виклики на шляху їхньої інтеграції, пропонуючи можливі варіанти та надаючи рекомендації. Ці рекомендації структуровані з точки зору ініціатив, спрямованих на полегшення вступу до ЗВО, стимулювання постійного навчання та полегшення переходу до трудового життя.

Проект AGILE

Ця публікація є результатом проєкту AGILE ("Стійкість вищої освіти в умовах кризи біженців: зміцнення соціальної інтеграції шляхом розбудови потенціалу, громадянської активності та визнання навичок", <http://www.agileproject-erasmus.eu/>), що фінансується ЄС, метою якого є підвищення стійкості систем вищої освіти для задоволення поточних потреб біженців шляхом соціальної участі та визнання навичок. Проєкт AGILE має на меті збагатити навчальні програми вищої освіти, пропонуючи нові педагогічні розробки, які заохочують низові та цифрові дії як у формальному, так і в неформальному навчальному середовищі.

Проєкт координується Університетом Париж 8. Консорціум складається з шести університетів (Університет Париж 8, Університет Бордо Монтень, Гамбурзький університет, Університет Любляни, Національний університет "Львівська політехніка", Каунаський технологічний університет), одного аналітичного центру (Польська фундація ректорів) та одного бізнес-партнера (Web2Learn), який спеціалізується на відкритих системах розпізнавання та соціальному навчанні.

1. Вступ

1. Вступ

Ця аналітична записка була створена в рамках Робочого пакету 5 проєкту AGILE під назвою "Вплив і стійкість". Цей робочий пакет мав на меті "використання цифрових інновацій, соціальної участі та оцінки впливу для побудови міцної співпраці між академічними колами та суспільством задля забезпечення стійкості та сталості". Він був зосереджений на впливі кризи біженців на європейські системи вищої освіти з метою вивчення досвіду та вжиття заходів для підвищення стійкості європейських ЗВО під час криз біженців у майбутньому.

Протягом 30 місяців проєкту AGILE (грудень 2022 - травень 2025) консорціум вислуховував представників різних ЗВО в ЄС та за його межами (включаючи Україну, Бразилію та Туреччину), щоб почути голоси на місцях, які стикаються з найбільш нагальними інституційними потребами (Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023), такими як сприяння вступу та постійності. У проєкті ми створили простір, де об'єднали ці інституційні голоси, а також голоси закладів, які безпосередньо постраждали від війни (Klos & Klymanska, 2024), і голоси студентів-біженців. Як представники ЗВО, так і студенти-біженці брали участь у круглих столах, організованих консорціумом, та у створенні серії відеороликів (доступні на веб-сайті проєкту). Крім того, ми проаналізували голоси студентів за допомогою анкетування, на яке відповіли понад 150 студентів-біженців (Lawrance, 2023). Також були почуті голоси організацій, що займаються політикою інтеграції у сфері вищої освіти, що дозволило об'єднати погляди академічних лідерів. Крім того, ми дослідили механізми інституційної співпраці на рівні установ, що входять до консорціуму AGILE (Lawrance, 2023), а також ініціативи щодо сприяння залученню студентів і громадянського суспільства або співпраці між установами та приватним сектором (Boichenko, Oikonomou & Zourou, 2025a і 2025b). Крім того, було проведено перехресний аналіз перешкод на шляху переходу студентів-емігрантів¹ до вищої освіти (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024). Враховуючи виняткову ситуацію, в якій опинилася Польща, реагуючи на інтенсивний приплив студентів-біженців українського походження, спричинений вторгненням на її територію Росії та подальшою військовою ситуацією, було підготовлено тематичне дослідження щодо механізмів підтримки, які застосовуються в країні (Degtyarova & Kraśniewska, 2025). Нарешті, були проведені консультації з установами, організаціями або групами в системі вищої освіти, які мають зв'язок з інституційними механізмами прийому в країнах, що входять до консорціуму AGILE, за допомогою опитування, спрямованого на визначення наявних механізмів підтримки та подальших дій. На основі цієї ж анкети ми склали національні звіти та узагальнення результатів на рівні семи країн консорціуму (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025).

¹ Ми використовуємо прикметники "емігрант" і "біженець" як синоніми для позначення людей, на яких спрямований проєкт AGILE.

У цій аналітичній записці ми підсумовуємо основні результати проєкту AGILE, інформуємо читачів про існуючі механізми підтримки студентів-емігрантів у закладах вищої освіти Європи, розглядаємо основні виклики на шляху інтеграції студентів-емігрантів, пропонуємо можливі варіанти та надаємо рекомендації для ЗВО та осіб, відповідальних за розробку політики у сфері вищої освіти. Важливо, що ця аналітична записка підкреслює цінність міжсекторальної, а також між- та внутрішньоінституційної співпраці як засобу вирішення складних проблем, з якими стикаються ЗВО в цілому та студенти-емігранти зокрема.

Спочатку ми коротко підсумовуємо результати попередніх досліджень, виділяючи перетини з консорціумом AGILE. Далі ми представляємо основні висновки досліджень, проведених науковцями цього консорціуму (див. також Дегтярьова, 2025). Нарешті, на основі цих висновків ми робимо пропозиції та пропонуємо рекомендації щодо вирішення проблем інтеграції студентів-емігрантів у вищу освіту.

2. Огляд досліджень

2. Огляд досліджень

Як зазначає Unangst (2019), прибуття великої кількості біженців до Європи підштовхнуло як національні системи, так і окремі ЗВО до створення та вдосконалення стратегій підтримки не лише потенційних студентів, а й тих, хто вже вступив до них (с. 144). Хоча з'являється все більше наукової літератури про структури підтримки у ЗВО (Ashour, 2022; Berg, 2019; Friedrich, Ruano & Melo-Pfeifer, 2021; Schröder, Berg & Otto, 2022; Unangst & Streitwieser, 2018), значна її частина зосереджена на конкретних приймаючих країнах або конкретних групах біженців. Крім того, ці дослідження часто спираються на погляди інституційних суб'єктів - таких як співробітники університетів або консультанти - а не студентів-біженців, які мають отримати вигоду від цих ініціатив. Винятком з цієї тенденції є робота Grüttner, Berg, Schröder, and Otto (2018), яка включає інформацію безпосередньо від студентів-біженців.

Важливо враховувати, що, хоча вони мають спільні характеристики і стикаються з проблемами, характерними для студентів, яких ЗВО визначають як "іноземних", студенти-емігранти дещо відрізняються від них. По-перше, як і їхні однолітки, студенти-біженці не переходять автоматично з приймальних центрів до ЗВО. Від них часто вимагають відповідати певним академічним стандартам або стандартам успішності, що може бути складно через такі проблеми, як мовний бар'єр, перерване шкільне навчання, інвалідність або наслідки травми. По-друге, перехід може бути ускладнений інституційною політикою, практикою або ставленням, які створюють додаткові перешкоди - це можуть бути проблеми з визнанням попередніх кваліфікацій, надто складні процедури вступу або недостатня підтримка в таких сферах, як вивчення мови та забезпечення житлом. По-третє, відсутність цілеспрямованих ініціатив - таких як мовні програми, підтримка академічної готовності або інтеграційні послуги - може призвести до переривання освітніх траєкторій або збільшення рівня відсіву через відсутність механізмів підтримки або механізмів, орієнтованих на вступ, але не на підтримку. Як підкреслюють Найду, Вілкінсон, Лангат, Адоніо, Куннін і Болгер (2018, с. 157), хоча традиційні освітні структури можуть перешкоджати переходу студентів-біженців (наприклад, через відсутність механізмів визнання навичок), важливо розуміти, що перехід - це безперервний процес, а не кінцевий пункт призначення.

У літературі вказується на необхідність розвитку інтеграційних процесів у сфері вищої освіти, які залучають весь заклад у цілісний та інтегрований спосіб (Friedrich, Ruano & Melo-Pfeifer, 2021). Це означає, що інтеграція у сфері вищої освіти повинна розглядатися як процес, а не (лише) як мета (Рис. 1).

Рисунок 1. Потреба в безперервних механізмах підтримки студентів-емігрантів у вищій освіті.

Результати проєкту AGILE свідчать про те, що інтеграція студентів-емігрантів, якщо розглядати її як процес, повинна зосереджуватися на трьох часових періодах: до вступу до ЗВО (де зазвичай переслідується мовна вимога), під час навчання (з переходом від бакалаврату до магістратури, в деяких випадках, залежно від студентів), а також під час/після переходу від навчання до трудової діяльності. Це буде розглянуто в рекомендаціях, представлених далі.

3. Основні висновки AGILE

3. Основні висновки AGILE

Результати проекту AGILE, отримані під час круглих столів та анкетування (серед ЗВО та студентів-біженців), показують, що ЗВО та студенти в різних країнах-учасницях можуть мати різні, але взаємодоповнюючі погляди на існуючі (або неіснуючі) механізми підтримки. Проект AGILE показав, що ЗВО та студенти-емігранти можуть виграти від кращого розуміння поглядів, проблем і *способів дій* один одного (Зображення 2). З одного боку, ЗВО можуть мати та/або шукати ресурси і структури для створення широких, систематичних систем підтримки за принципом "зверху-вниз". З іншого боку, студенти можуть запропонувати цінну інформацію про практичні, повсякденні проблеми, з якими вони стикаються, привносячи висхідний підхід до вирішення проблем.

Рисунок 2. Взаємодоповнюваність голосів інституцій та студентів.

Що ще важливіше, проєкт AGILE показав, що стійкі механізми прийому та підтримки повинні розроблятися спільно, спільно всією академічною спільнотою, всіма учасниками (Degtyarova & Kraśniewska, 2025), на інституційному рівні (з бібліотеками, як показали Jonaitytė, Štuopytė & Tautkevičienė, 2024) та з позауніверситетськими партнерами (з асоціаціями, як показали Lawrance, 2024 та Potolia, Fialhos & Lawrance, 2025). AGILE продемонстрував додаткову цінність інтеграції голосів студентів-вигнанців в інституційні перспективи, що дозволило нам привнести мультиперспективність в обговорення поточних зусиль, спрямованих на сприяння інтеграції студентів-біженців та їх постійному навчанню у вищій освіті (Lawrance, 2024; Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024). Див. також серію відео на <https://agileproject-erasmus.eu/Video-series-Building-resilience-post-war-views-from-Ukraine>), а також важливість співпраці на європейському (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025) і навіть міжнародному рівні (оскільки більшість студентів-вигнанців переміщуються по всьому Глобальному Півдню), що дозволяє нам розуміти і вирішувати проблеми трансверсальності (Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023). Окрім співпраці в межах однієї установи, співпраці між установами та обміну перспективами, проєкт AGILE показав, що цілісний механізм підтримки може допомогти розбудові інтеграції та стійкості (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024).

Інституційні перспективи

ЗВО, які беруть участь у проєкті AGILE або співпрацюють з консорціумом (наприклад, через анкетування), часто зосереджуються на створенні структурованих, основних, формальних систем підтримки, таких як мовні курси (Potolia, Fiallos & Lawrance, 2025), консультаційні послуги та академічне консультування. Дані, зібрані в різні періоди (Lawrance, 2023; Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023; Melo-Pfeifer & Potolia, 2025), свідчать про те, що підходи цих інституцій, як правило, ґрунтуються на усталеній політиці, наявності ресурсів та інституційних цілях, які формуються місцевими чи національними правилами та практиками. Незважаючи на це, слід зазначити, що інституції, схоже, розробили механізми, які поєднують ініціативи "зверху-вниз" і "знизу-вгору" (Oikonomou & Zourou, 2023). Інституції демонструють соціальну відповідальність і чуйне ставлення до соціальних та інституційних викликів, спричинених швидким, несподіваним і значним напливом студентів-біженців у кризових ситуаціях. Польський приклад є дуже зрозумілим у цьому відношенні, оскільки він описує і пояснює процедури адаптації до такого напливу (Degtyarova & Kraśniewska, 2025).

З огляду на мовні курси в таких країнах, як Франція, де вивчення національної мови є обов'язковим для вступу до університету, робота, проведена в рамках проєкту AGILE, дозволила нам переглянути навчальні програми для DU Passerelle (національний диплом для студентів-біженців, які вивчають французьку мову перед вступом до університету). В результаті, нова програма DU Passerelle (зокрема, в Університеті Париж 8) використовує ширшу концепцію французької мови як другої мови та мови академічної інтеграції (пор. Potolia, Fiallos and Lawrance, 2025): надання можливості студентам "заволодіти" університетським простором, зокрема, відвідуючи заняття з їхніх майбутніх предметів та заняття французької мови з іноземними студентами; використання мистецьких та чутливих підходів для того, щоб максимально сприяти стійкості; надання можливості студентам протягом усього періоду вивчення мови брати активну участь у соціальному житті через громадську діяльність або стажування, які дають їм уявлення про кар'єру, до якої призведе їхнє майбутнє навчання.

Ці зміни в навчальній програмі явно є результатом діалектичного підходу, який пропагує AGILE: уважно прислухаючись до голосів студентів, викликів, з якими вони стикаються у своєму "новому житті", тактики, яку вони обрали, і неформальних мереж підтримки та взаємодопомоги, які вони побудували, ми навчилися від них стільки ж, скільки вони навчилися від ЗВО.

Голоси студентів-емігрантів

Студенти-емігранти розглядають механізми підтримки через особисту призму, сформовану їхнім життєвим досвідом (як студентів, як студентів-емігрантів, як новоприбулих). Це особливо видно з відповідей на запитання анкети (Lawrance, 2023) та складання лінгвістичних біографій (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024). Вони повідомляють, що мають специфічні потреби, які відрізняються від тих, які очікують задовольнити установи, наприклад, емоційна підтримка, наставництво або доступ до практичних ресурсів (житло, фінансова допомога). Тому, в той час як заклади можуть зосередитися на структурних і системних рішеннях, студенти, через свою вразливість, неочікуваність і невизначеність, схильні надавати пріоритет негайній, відчутній підтримці, яка безпосередньо впливає на їхнє повсякденне життя, життя членів їхніх родин та їхні академічні успіхи.

Крім того, досвід, розроблений Web2Learn (Boichenko, Oikonomou & Zourou, 2025b), спрямований на співпрацю між академічними колами та бізнесом, свідчить про те, що студенти-емігранти, якщо їм нададуть можливість і засоби, можуть перетворити свої ідеї на реальні бізнес-проекти і творчо долучитися до (веб-) рішень, спрямованих на підтримку підприємницької діяльності потенційних студентів-біженців. Незважаючи на труднощі у створенні проектів співпраці між академічними колами та бізнесом, цей досвід надав студентам можливість самовиразитися і бути активними та ініціативними студентами у приймаючих закладах і в суспільстві в цілому.

4. Рекомендації

4. Рекомендації

Консорціум AGILE визначив механізми, які вже існують для полегшення доступу та інтеграції студентів-емігрантів до вищої освіти (наприклад, Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023; Melo-Pfeifer & Potolia, 2025), а також розглянув підхід, заснований на міграційних дослідженнях (Degtyarova, 2025). У ньому також визначено сфери, де ці механізми ще не існують або стикаються з проблемами (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025). У цьому розділі ми співвідносимо ці виклики з набором рекомендацій, спрямованих на те, щоб зробити існуючі механізми більш постійними та стійкими, а також подолати виявлені прогалини. Спираючись на результати попередніх досліджень, ми структурували рекомендації за трьома наступними етапами: до вступу у вищу освіту, під час навчання у вищій освіті та після (або під час переходу від навчання у вищій освіті до ринку праці).

Фаза	Виявлені проблеми або прогалини	Рекомендації
Перед вступом до ВНЗ	Труднощі з визнанням дипломів та попередніх навчальних траєкторій	Поєднуйте стандартні процедури привітання з більш персоналізованими та індивідуальними. Створити структури, які сприятимуть зарахуванню, постійності та успіху. Оптимізувати адміністративні процеси. Співпрацюйте з університетами в рідних країнах студентів, щоб забезпечити більш плавний перехід та визнання попереднього навчання.
	Нечітка мовна політика для вступу до ЗВО	Розробити та оприлюднити прозорі багатомовні рекомендації щодо мовних вимог для вступу до ЗВО, включаючи прийняті кваліфікації та варіанти підтримки.
	Зосередження на мовній підготовці студентів, з	Обирайте комплексні програми вивчення мови (наприклад, Diplôme

	надмірною опорою на пропозицію мовних курсів ² та програм	Passerelle у Франції), а не ізольовані та розрізнені курси, спрямовані на університетську інтеграцію. На додаток до формального вивчення мови, ці комплексні програми будуть спрямовані на соціокультурну, соціально-академічну та соціально-професійну інтеграцію біженців одразу після їхнього прибуття до ВНЗ, розвиваючи багатомовний та мультикультурний потенціал студентів, їхні багаторівневі практичні знання та здатність адаптуватися з метою зміцнення їхньої життєстійкості. Доповнюйте мовні курси комплексними програмами академічної та соціальної підтримки. Це може допомогти збагатити словниковий запас і знання з певної тематики, розвинути навчальні та робочі навички, а також навички спілкування в реальному світі.
	Відсутні мовні курси, спрямовані на академічні цілі	Від самого початку орієнтуйтеся на курси для академічних цілей.
	Недостатня адміністративна, академічна та юридична підтримка	Надайте інформацію про академічну культуру, включаючи стилі викладання та очікувані результати навчання. Забезпечити доступні та постійні консультаційні послуги з адміністративної, академічної та юридичної підтримки, адаптовані до конкретних потреб студентів-вигнанців.

² У випадку Франції, студенти, які отримують диплом, що поєднує навчання, мають право на отримання грантів. Дивіться: <https://reseau-mens.org/presentation-du-du-passerelle/>

	Недостатня комунікація про механізми підтримки	Впроваджувати проактивні багатомовні інформаційно-просвітницькі стратегії, щоб чітко інформувати студентів-біженців про доступні послуги підтримки через різні канали (наприклад, веб-сайти, орієнтаційні сесії, наставники з числа однолітків).
Під час навчання у вищому навчальному закладі	Перебої з лінгвістичною підтримкою	Продовжувати підтримувати студентів у вивченні мови навчання за допомогою спеціалізованих курсів (термінологія, типи академічного дискурсу у своїй галузі тощо), репетиторства та академічних консультацій.
	Нестабільне фінансування допоміжних структур, що може призвести до втрати людських ресурсів, а отже, й інституційних ноу-хау.	Розвивати життєздатні та стійкі структури, що приймають гостей, шляхом адвокації стабільних, довгострокових моделей фінансування для підтримки програм підтримки та утримання досвідчених співробітників, забезпечуючи таким чином спадкоємність та інституційну пам'ять.
	Недостатнє фінансування студентів	Створити гнучкі пакети фінансової допомоги, адаптовані до потреб студентів-біженців (плата за навчання, житло, витрати на проживання, охорону здоров'я та догляд за дітьми, ...).
	Більш-менш вимушені та/або нав'язані перерви в навчанні	Створити гнучкі навчальні траєкторії та програми повторного вступу, які визнають попереднє навчання та враховують перерви в освіті, створюючи системи, що визнають нелінійні навчальні шляхи та підтримують повторне залучення до навчання.

	Труднощі з розміщенням висланих студентів на кампусі	Співпрацювати з місцевими постачальниками житла та неурядовими організаціями, щоб запропонувати доступні та безпечні варіанти житла, а також надавати пріоритетне житло на території кампусу для студентів-біженців.
	Зменшення можливостей для контактів між студентами-емігрантами на місцевому, національному та міжнародному рівнях	Створювати та використовувати вже існуючі інституційні структури (наприклад, бібліотеки), які можуть сприяти взаємодії студентів-вигнанців. Створювати та підтримувати мережеві платформи, наставництво та програми обміну, які об'єднують студентів-вигнанців на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Сприяти налагодженню зв'язків між студентами-переселенцями та студентами-вигнанцями за кордоном.
	Зменшення присутності студентів-вигнанців у механізмах прийняття рішень	Створити студентські дорадчі ради або комітети, до складу яких входитимуть студенти-емігранти, щоб їхні голоси були представлені в процесах прийняття рішень.
Перехід від навчання до трудової діяльності	Низька кількість структур, залучених до супроводу студентів, які перебувають у еміграції	Створити (студентські) асоціації <i>випускників</i>, щоб сприяти підтримці контактів після того, як студенти-вигнанці покинуть вищі навчальні заклади. Розвивати та розширювати мережі співпраці між університетами, бізнесом, неурядовими та громадськими організаціями, щоб надавати всебічну та постійну підтримку студентам-вигнанцям.

	Спорадична співпраця з громадянським суспільством	Створювати можливості для довгострокової громадянської активності, встановлюючи партнерські відносини з НУО. Розширювати можливості для відкритих інновацій (наприклад, участь у хакатонах, фаб-лабораторіях тощо) для студентів-біженців та студентів-вигнанців, щоб вони могли скористатися перевагами нетворкінгу з однолітками та налагодити зв'язки з бізнесом.
	Спорадична співпраця з ринком праці	Сприяти встановленню зв'язків між теперішніми та колишніми студентами-вигнанцями, оскільки останні можуть сприяти інтеграції у професійний світ (чи то для проходження практики, чи то для працевлаштування). Налагодити зв'язок з ринком праці шляхом встановлення партнерських відносин із зацікавленими сторонами та бізнесом, які сприятимуть інтеграції студентів-емігрантів. Це може включати створення стажувань, програм наставництва, можливостей працевлаштування або проектів співпраці між академічними колами та бізнесом, спеціально розроблених для студентів-емігрантів.

Загалом, ці рекомендації спрямовані на створення цілісної, інклюзивної системи підтримки у ЗВО, покликаної забезпечити успішний вступ, інтеграцію, постійне проживання та благополуччя студентів-емігрантів. Більше того, місцеві та іноземні студенти також можуть отримати користь від систем підтримки, якщо спеціальні академічні курси або співпраця з ринком праці та неурядовими організаціями є відкритими для всіх них. Важливо, що ці системи підтримки спрямовані на забезпечення доступності та рівності у вищій освіті шляхом усунення мовних, фінансових та адміністративних обмежень на шляху до вступу, постійного навчання, прогресу та успіху. Крім того, вони визнають, що ЗВО можуть

потребувати налагодження довготривалої між- та внутрішньоінституційної співпраці на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Після міграційних досліджень, які можуть допомогти висвітлити інтеграцію студентів-вигнанців у ВНЗ, для більш ефективної соціальної інтеграції біженців та внутрішньо переміщених осіб у ЗВО необхідно створити системні умови та нормативно-правову базу. Це має супроводжуватися інституційною політикою, спрямованою на інтеграцію (набуття мовних і культурних навичок), працевлаштування (набуття соціального/професійного статусу), взаємодію (соціалізацію біженців в університетах, у тому числі в процесі викладання і навчання) та ідентифікацію (відчуття приналежності до приймаючої академічної спільноти та збереження ідентичності студентів) (Дегтярьова, 2025, за Esser, 2001). Отже, ключовими словами для стійких механізмів підтримки є: інституційна комунікація, доступність, загальноуніверситетський підхід, співпраця і партнерство, гнучкість і адаптивність.

5. Список використаних джерел

5. Список використаних джерел

Ashour, S. (2022). Access for Syrian refugees into higher education in Germany: a systematic literature review. *European Journal of Higher Education*, 12(1), 98-116. DOI: 10.1080/21568235.2020.1871392

Berg, J. (2019). A New Aspect of Internationalisation? Specific Challenges and Support Structures for Refugees on Their Way to German Higher Education. In A. Curaj, L. Deca & R. Pricopi (Eds.), *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies* (pp. 219-235). Springer.

Boichenko, K., Oikonomou, S., & Zourou, K. (2025a). *Higher Education resilience in refugee crises: forging social inclusion through capacity building, civic engagement and skills recognition*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Boichenko, K., Oikonomou, S., & Zourou, K. (2025b). *Design and implementation of business-academia collaboration for Ukrainian refugees' resilience*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Degtyarova, I. (2025), *Emergency Management in Higher Education Institutions: Guidelines for Handling Refugee Crises*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Degtyarova, I., & Kraśniewska, N. (2025). *Polish Academia Emergency Response. Managing large-scale inflow of Ukrainian refugees in higher education institutions in Poland, 2022-2024*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Esser, H. (2001), Integration und ethnische Schichtung [Integration and ethnic stratification], 2001, available at: https://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2014/5134/pdf/wp_40.pdf.

Friedrich, T., Ruano, B., Melo-Pfeifer, S. (2021). A whole university approach to humanitarian migrant and refugee students' integration: Reflections on the practical implementation of education policies and programmes at Universidade Federal do Paraná (UFPR), in Brazil. *Journal of international Mobility*, 1(9), 103-120. DOI: 10.3917/jim.009.0103.

Grüttner, M., Berg, J., Schröder, S., & Otto, C. (2018). Refugees on their way to German higher education: A capabilities and engagements perspective on aspirations, challenges and support. *Global Education Review*, 5 (4), 115-135.

Jonaitytė, L., Štuopytė, E., & Tautkevičienė, G., (2024). *Academic libraries as niches of social cohesion*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Klos, L., & Klymanska, L. (2024). *Ukrainian HEIs' response to the humanitarian and societal crisis*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Lawrance, L. (2023). *Landscape analysis of Higher Education crisis support mechanisms and initiatives for refugee students*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Lawrance, L. (2024). *Report on Higher Education – associations' cooperation*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Melo-Pfeifer, S., Brinkmann, L.M., & Gerwers, F. (2024) *Promoting and sustaining the transition of refugee students to higher education*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). Doi : 10.25592/uhhfdm.16520

Melo-Pfeifer, S., & Gerwers, F. (2023). *Design principles for improved curricula and institutional change for the benefit of refugee students*. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Melo-Pfeifer, S., & Potolia, A. (2025). *Support mechanisms for exiled students in Higher Education. A seven European country level synthesis*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). DOI: 10.25592/uhhfdm.17327

Naidoo, L., Wilkinson, L., Langat, K., Adoniou, M., Cunneen, R., & Bolger, D. (2015). *Supporting school-university pathways for refugee students' access and participation in tertiary education. An implementation guide for universities*. University of Western Sydney.

Oikonomou, S., Zourou, K. (2023). *European universities tackling the Ukrainian refugee crisis: insights into grassroots digital actions*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). URL: <https://zenodo.org/records/8268798>.

Potolia, A., Fiallos, F., & Lawrance, L. (2025). *Résultats sur trois niveaux d'interventions pédagogiques*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Schröder, S.; Berg, J., & Otto, C. (2022). Supporting prospective refugee students' pathways to German higher education institutions – The perspectives of key actors in access, admission and study preparation. *Beiträge zur Hochschulforschung*, 44, 40-58.

Unangst, L. (2019). Refugees in the German higher education system: implications and recommendations for policy change. *Policy Reviews in Higher Education*, 3(2), 144-166. DOI: 10.1080/23322969.2019.1643254

Unangst, L., & Streitwieser, R. (2018). Inclusive Practices in Response to the German Refugee Influx: Support Structures and Rationales Described by University Administrators. In A. Curaj, L. Deca & R. Pricopi (Eds.), *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies* (pp. 277-294). Springer.

Подяки

Ця збірка була підготовлена в рамках Робочого пакету 5 проєкту AGILE, що фінансується ЄС: "Стійкість вищої освіти в умовах кризи біженців: зміцнення соціальної інтеграції шляхом розбудови потенціалу, громадянської активності та визнання навичок". (www.agileproject-erasmus.eu, номер проєкту 2022-1-FR01-KA220-HED-000087334). Автори цього дослідження висловлюють подяку всім установам, які відповіли на запитання анкети. Загальний макет, піктограми, детальна графіка, таблиці та рисунки розроблені Іоанною Цакарелу.

Цей проєкт був профінансований за підтримки Європейської Комісії. Цей документ відображає лише погляди авторів, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ньому.

Автори

Сильвія Мело-Пфайфер

Професорка Гамбурзького університету на факультеті освіти, Німеччина

Сильвія Мело-Пфайфер - професорка кафедри підготовки вчителів романських мов (Гамбурзький університет, Німеччина). Її основні наукові інтереси стосуються плюралістичних та мистецьких підходів до вивчення та викладання мов, педагогічної освіти та наукових досліджень. Вона координувала проєкти Еразмус Плюс LoCALL (Локальні лінгвістичні ландшафти для глобальної мовної освіти в шкільному контексті) та CoMMITTEd (Covid, мігранти та меншини в педагогічній освіті - обсерваторія фейкових новин для сприяння критичному мисленню та цифровій грамотності в часи кризи), а в даний час очолює проєкт BOLD (Спираючись на лінгвістичне та

Ліза Марі Брінкманн

наукова співробітниця Гамбурзького університету на факультеті педагогіки, Німеччина

Ліза Марі Брінкманн - науковий співробітник Гамбурзького університету, наразі пише дисертацію про використання портфоліо на уроках французької мови (як іноземної) у школі та його вплив на інвестиції німецьких студентів. Вона є учасницею проєктів Erasmus+ BOLD (Розвиток мовного та культурного розмаїття) та AGILE (Стійкість вищої освіти в умовах кризи біженців) та координувала три проєкти з серії "Транскультурні зустрічі в іспанській педагогічній освіті" з 2022 року, що фінансуються Інноваційними форматами навчання та викладання Гамбурзького університету та Німецькою службою академічних обмінів (DAAD).

Антіппі Потолія

Доцент Університету Париж 8, Франція.

Антіппі Потолія, яка наразі очолює проєкт AGILE Erasmus+, є доцентом кафедри мовознавства та прикладної лінгвістики. Вона спеціалізується на освітніх технологіях, багатомовності та мультикультуралізмі, мовній автобіографії та рефлексії, інтер- та транскультурності. Вона є співвідповідальною за магістерську програму підготовки майбутніх викладачів іноземних мов. Вона також є академічним координатором Диплому з французької мови для студентів у вигнанні в Університеті Париж 8.